**ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA**

Lietas arhīva Nr. AA43-0644-19/21
ECLI:LV:ADAT:2019:0625.A420472612.10.S

**SPRIEDUMS**
**Latvijas tautas vārdā**

Rīgā 2019. gada 25. jūnijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Kristīne Kalvāne,
tiesneses Ilze Amona un Valda Zommere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. C/ pieteikumu par Valsts policijas faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un morālā kaitējuma atlīdzināšanu, sakarā ar Valsts policijas apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2013. gada 16. decembra spriedumu.

## Aprakstošā daļa

[1] /pers. C/ 2011. gada 25. janvārī aizturēšanas laikā tika ievainots un 2011. gada 27. janvārī nogādāts /ārstniecības iestādes nosaukums/ traumatoloģijas nodaļā. Tā kā viņam tika piemērots speciālais drošības līdzeklis apcietinājums, pieteicējs slimnīcā atradās Valsts policijas darbinieku apsardzībā.

[2] Pieteicējs apstrīdēja Valsts policijas faktisko rīcību, turot viņu pazemojošos un fiziskas ciešanas izraisošos apstākļos, un lūdza atlīdzināt morālo kaitējumu 5000 latu (7114,36 *euro*) apmērā.

Ar Valsts policijas 2012. gada 30. marta lēmumu Nr. 138 pieteicēja iesniegums noraidīts.

Lēmumā konstatēts, ka pieteicējam roku dzelži tika uzlikti saskaņā ar likuma „Par policiju" 13. panta pirmās daļas 5. punktu. Valsts policijas darbinieki ievēroja Ministru kabineta 2011. gada 18. janvāra noteikumu Nr. 55 „Noteikumi par speciālo līdzekļu veidiem un kārtību, kādā tos lieto policijas darbinieki un robežsargi" (turpmāk – noteikumi Nr. 55) 16. punktu, kas paredz aizliegumu turēt personu saslēgtu roku dzelžos ilgāk par divām stundām, un 18. punktu, kas paredz roku dzelžus noņemt uz laiku no 15 līdz 20 minūtēm.

Ņemot vērā noziedzīgā nodarījuma, par kuru aizturēts pieteicējs, smagumu, būtību un sabiedrisko apdraudējumu, to, ka slimnīcā nav speciālas telpas, gultas vai ierīces, kas lietojamas, lai novērstu personu bēgšanas mēģinājumus, pieteicējs tika pieslēgts pie gultas. Šāda rīcība ir attaisnojama un saistīta ar drošības pasākumiem – gan lai novērstu iespējamos bēgšanas mēģinājumus, gan lai novērstu iespēju, ka pieteicējs nodara kaitējumu kādam no medicīnas darbiniekiem, sev pašam vai policijas darbiniekiem, kuri pieteicēju apsargāja.

Palātas durvju periodiska neaizvēršana bija saistīta ar drošības pasākumiem. Pieteicējs atradās divvietīgā palātā slimnīcas spārna galā, viņa gulta pa atvērtām palātas durvīm nebija redzama. Savukārt mazgāšanās dušā nebija iespējama pieteicēja ievainojumu dēļ.

Valsts policijas darbinieki paskaidroja, ka pieteicējam netika izteiktas aizskarošas piezīmes, kā arī pret pieteicēju netika veiktas nelikumīgas darbības. Pieteicējs policijas darbiniekiem neizteica pretenzijas par mazgāšanos, tualeti, miega traucēšanu un policijas darbinieku izturēšanos.

Pieteicējs nav iesniedzis pierādījumus, kas pierāda morālā kaitējuma atlīdzinājuma faktisko un tiesisko pamatu. Pieteicējs nav arī lūdzis Valsts policiju šādus pierādījumus iegūt. Nav konstatējams, ka ar Valsts policijas rīcību būtiski aizskartas pieteicēja tiesības vai tiesiskās intereses. Tā kā nav konstatējama Valsts policijas prettiesiska rīcība, nepastāv priekšnoteikumi morālā kaitējuma atlīdzināšanai.

[3] Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par Valsts policijas faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un morālā kaitējuma atlīdzināšanu.

Pieteikumā un paskaidrojumos ietverti turpmāk norādītie apsvērumi.

[3.1] Pieteicējs atradās slimnīcā ar diagnozi: šautas labā augšstilba un kreisā augšstilba caurejošas brūces, kreisā sēdes

nerva bojājumi. Neskatoties uz ievainojumiem, uz pieteicēja labās kājas tika uzlikti kāju dzelži, pieteicēja labā roka un labā kāja ar roku un kāju dzelžiem tika savstarpēji saslēgta un vienlaikus pieslēgta pie gultas. Pieteicējs praktiski visu laiku bija saslēgts roku un kāju dzelžos, tāpēc bija apgrūtināta ēšana, medicīnisko procedūru veikšana, gulēšana (gulēšanu apgrūtināja arī tas, ka pieteicēja palātā esošie policijas darbinieki visu diennakti skatījās televizoru, sarunājās un pārvietojās). Bija apgrūtināta arī dabisko vajadzību kārtošana, turklāt to vajadzēja darīt policijas darbinieku klātbūtnē.

Pieteicējs roku un kāju dzelžos tika saslēgts bez tiesiska pamata, un pieteicēja saslēgšana nebija samērīga, jo viņa veselības stāvoklis neļāva ātri pārvietoties vai realizēt bēgšanas mēģinājumus, pieteicējs nepretojās, neuzbruka policijas darbiniekiem vai citām personām, kā arī nemēģināja bēgt. Turklāt pieteicēju palātā sargāja trīs vai četri policijas darbinieki.

[3.2] Pieteicējam netika nodrošināta iespēja pienācīgi nomazgāties – to vajadzēja darīt bļodā policijas darbinieku klātbūtnē.

[3.3] Faktiski visu laiku pieteicēja palātas durvis uz gaiteni bija atvērtas. Minētā iemesla dēļ pieteicējs nevarēja pienācīgi atpūsties un izgulēties.

[3.4] Lēmumā nepamatoti norādīts, ka ik pēc divām stundām pieteicējam roku dzelži tika noņemti, jo to neapstiprina ne slimnīcas darbinieki, ne kriminālliet as Nr. /kriminālliet as numurs/ materiālos esošais pieteicēja 2011. gada 31. janvāra nopratināšanas protokols. Policijas darbinieku ziņojumos norādītais ir pretrunā slimnīcas darbinieku norādītajam. Vienlaikus no policijas darbinieku ziņojumiem izriet, ka roku un kāju dzelžu atslēgas neatradās slimnīcā, bet gan pie maiņas vecākā, kurš tās varēja atvest uz slimnīcu 15-30 minūšu laikā.

Lēmumā vispār nav minēts tas, ka pieteicējs tika saslēgts ne vien roku, bet arī kāju dzelžos.

[3.5] Valsts policijas darbinieku rīcības rezultātā pieteicējs izjuta pārdzīvojumus, pazemojumu, ciešanas, tika grautas pieteicēja garīgās un fiziskās spējas. Pieteicēja tiesību aizskārums pārsniedz to aizskārumu, kas neizbēgami saistīts ar ciešanām vai pazemojumu, ko rada pieteicējam noteiktais brīvības ierobežojums. Pazemojošie apstākļi tika radīti ar mērķi iebiedēt un pazemot pieteicēju. Līdz ar to pieteicējam ir nodarīts morālais kaitējums. No Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums) un tiesu prakses izriet, lai konstatētu personas morālās ciešanas, pietiek ar personas apgalvojumiem un paskaidrojumiem. Morālais kaitējums pieteicējam atlīdzināms 5000 latu (7114,36 *euro*) apmērā.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2013. gada 16. decembra spriedumu pieteikums apmierināts.

[4.1] Tiesa secināja, ka lietā nav strīda par to, ka pieteicējs slimnīcā tika turēts saslēgts roku un kāju dzelžos un pieslēgts pie gultas (labā roka un labā kāja ar roku un kāju dzelžiem bija savstarpēji saslēgtas un pieslēgtas pie gultas), tāpat nav strīda par pieteicēja diagnozi – šautas caurejošas kreisā augšstilba brūces ar kreisā sēdes nerva traumatisku bojājumu, un par to, ka policijas darbinieki, veicot pieteicēja apsardzi, ir ievērojuši profesionālās ētikas prasības.

Lietā ir strīds par to, vai roku un kāju dzelži pielietoti, ievērojot tiesisko regulējumu, un vai šādu drošības līdzekļu izmantošana pieteicējam nav bijusi cietsirdīga, pazemojoša, radot pārmērīgas fiziskas un morālas ciešanas.

[4.2] Tiesa atreferēja lietā esošos pierādījumus.

[4.3] Tiesa atsaucās uz Latvijas Republikas Satversmes 95. pantu un Eiropas cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 3. pantu, kā arī Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 7. pantu un 10. pantu, kā arī citēja Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta (turpmāk – Senāts) atziņas, kas ir izteiktas, atklājot minēto tiesību aktu tvērumu.

[4.4] Tiesa citēja likuma „Par policiju" 13. panta pirmās daļas 5. punktu, Noteikumu Nr. 55 2.2., 2.3. apakšpunktu, 8. , 9. , 15. , 16., 18. un 19. punktu, secinot, ka no tiesību normām izriet, ka speciālo līdzekļu lietošana ir pieļaujama, ja ir pamats uzskatīt, ka apcietinātā persona var bēgt vai nodarīt kaitējumu apkārtējiem cilvēkiem vai sev. Roku dzelži un roku un kāju dzelži ir divi atšķirīgi speciālie līdzekļi, ko uzsver arī Valsts policija savā 2013. gada 13. novembra paskaidrojumā. Turklāt no noteikumiem Nr. 55 secināms, ka roku un kāju dzelžu izmantošana ir pieļaujama tikai uz mūžu notiesātas personas pārvietošanai un lēmumu par roku un kāju dzelžu lietošanu pieņem iestādes vadītājs vai viņa pilnvarota persona.

[4.5] Minētās tiesību normas attiecinot uz izskatāmo lietu, tiesai neradās šaubas, ka pret pieteicēju, kurš atradās slimnīcā, kas nav pielāgota apcietināto vai notiesāto personu turēšanai, ir pieļaujama speciālo līdzekļu izmantošana, lai preventīvi novērstu iespējamu personas bēgšanu, vai kaitējuma nodarīšanu apkārtējiem vai sev. Ņemot vērā apstākļus, kuru dēļ pieteicējs tika apcietināts, tikai un vienīgi ar fizisku apsardzi varētu nebūt pietiekami.

Taču roku un kāju dzelžus pieļaujams izmantot uz mūžu notiesāto personu pārvietošanai un uzraudzībai ārpus ieslodzījuma vietas. Lietā nav nodibināts, ka pieteicējs ar spēkā stājušos tiesas spriedumu būtu notiesāts ar mūža ieslodzījumu. Līdz ar to konkrētais speciālais līdzeklis izmantots bez tiesiska pamata. Tiesību normas paplašināta tulkošana nav pieļaujama, jo gadījumu, kad roku un kāju dzelžu izmantošana ir iespējama, uzskaitījums ir izsmeļošs.

[4.6] Tiesa atzina, ka nav ievērots noteikumu Nr. 55 9. punkts – Valsts policija nav sniegusi informāciju par to, kas un kādā veidā pieņēma lēmumu par roku un kāju dzelžu lietošanu, vai šāds lēmums vispār ir pieņemts un kāds ir lēmuma pamatojums (kādi apstākļi ir ņemti vērā un kā tie ietekmēja speciālā līdzekļa izvēli). Policijas darbinieku dienesta ziņojumos ir norādīts, ka par roku un kāju dzelžu pielietošanu izlēma „procesa virzītājs", to nekonkretizējot.

No dienesta ziņojumiem izriet tas, ka tika pielietoti roku un kāju dzelži, kuri netika noņemti visu uzraudzības laiku, savukārt uzraudzību veikušie policijas darbinieki ziņo par regulāru roku un kāju dzelžu noņemšanu, ievērojot noteikumos Nr. 55 noteikto. Līdz ar to secināms, ka policijas darbinieku dienesta ziņojumi un lēmums satur tik pretrunīgu informāciju un ka policijas darbinieki tiesai par speciālā līdzekļa izmantošanas kārtību snieguši nepatiesu informāciju. Minētais norāda uz to, ka roku un kāju dzelžu izvēle un izmantošana nenotika tiesību normās noteiktajā kārtībā, dienesta ziņojumos nav

atspoguļota konsekventa informācija par roku un kāju dzelžu pielietošanu.

Tiesa nepiešķīra ticamību dienesta ziņojumos norādītajam, ka policijas darbinieks neatceras, kā tika nodrošināta pieteicēja uzraudzība slimnīcā, jo šādi gadījumi nav tipiski. Tiesas ieskatā tas liecina par zināma veida patvaļu speciālā līdzekļa izvēlē un izmantošanā, kas nav pieļaujama.

[4.7] Vērtējot, vai lietā konstatētie apstākļi liecina par Latvijas Republikas Satversmes 95. panta un Konvencijas 3. panta pārkāpumu, tiesa secināja turpmāko.

Tā kā policijas darbinieku ziņojumi ir pretrunīgi un lietā nav procesuāla dokumenta, no kura būtu redzams, kādā veidā pieteicēju uzraugošajām personām speciālie līdzekļi bija jāizmanto, ziņojumiem nav piešķirama ticamība. Iestāde ir vairākkārt mainījusi argumentus, mēģinot attaisnot roku un kāju dzelžu pielietošanu, un ir ieinteresēta sniegt lietas faktiskajiem apstākļiem neatbilstošu informāciju. Savukārt pieteicēja paskaidrojumi saskan ar slimnīcas personāla paskaidrojumiem, /pers. H/ un E. Saulīša liecībām, policijas darbinieku ziņojumiem un Valsts policijas paskaidrojumiem, ka roku un kāju dzelži pieteicējam visā uzraudzības laikā vispār netika noņemti, tikai dažreiz, kad ārstēšanās gāja uz beigām, pieteicējs tika atķēdēts no gultas, lai izmantotu labierīcības un nomazgātos vannas istabā pie izlietnes.

Iestāde speciālo līdzekļu izvēlē nav noskaidrojusi ārstējošā ārsta viedokli par pieteicēja veselības stāvokļa ietekmi uz iespēju bēgt vai apdraudēt sevi vai apkārtējos. Ārsts tiesas sēdē liecināja, ka sākotnēji pieteicēja veselības stāvoklis bija pietiekami nopietns, šautas brūces, viena pēda nekustējās, liels asins zudums, kas, tiesas ieskatā, samazina bēgšanas un personu apdraudējuma iespējamību. Ārsts atzina, ka pieteicējs varēja būt daudz vājāks nekā pirms ievainojuma. Par pieteicēja smago veselības stāvokli liecināja arī zvērināts advokāts E. Saulītis. Lietā arī nav noskaidrots, ka visā ārstēšanās laikā pieteicējs kaut vienu reizi būtu izteicis kādas piezīmes slimnīcas personālam vai policijas darbiniekiem, kas norādītu uz iespējamu apdraudējumu.

[4.8] Gadījumā, kad speciālais līdzeklis ir pielietots bez tiesiska pamata, samērīguma vērtēšana nav nepieciešama. Lietā noskaidrots, ka papildus šim prettiesiskajam līdzeklim pieteicējs pastāvīgi bija pieķēdēts pie gultas, neskatoties uz to, ka pieteicēju apsargāja trīs policijas darbinieki. Tiesa neieguva informāciju un Valsts policija nav pamatojusi, kāpēc nav bijis pietiekoši un samērīgi izvēlēties, piemēram, tikai roku dzelžu pielietošanu, vienu roku saķēdējot ar gultu.

Tiesa atzina, ka pieteicēja saslēgšana roku un kāju dzelžos un pieķēdēšana pie gultas gandrīz mēnesi, pārkāpjot tiesisko regulējumu un neņemot vērā pieteicēja veselības stāvokli, ir uzskatāma par Latvijas Republikas Satversmes 95. panta un Konvencijas 3. panta pārkāpumu. Izturēšanās pret pieteicēju ir bijusi cietsirdīga, pazemojoša un saistāma ar spīdzināšanu, būtiski pārsniedzot minimālo ciešanu līmeni, līdz ar to Valsts policijas faktiskā rīcība atzīstama par prettiesisku.

[4.9] Tiesa secinājumus par Konvencijas 3. panta pārkāpumu izdarījusi, ievērojot arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņas līdzīgās lietās, un konkrēti – 2002. gada 14. novembra spriedumu lietā „Moizels pret Franciju" un 2003. gada 17. novembra spriedumu lietā „Henafs pret Franciju". Spriedumos ietvertās atziņas attiecinot uz izskatāmo lietu, tiesa atzina, ka, pat ja roku un kāju dzelžu pielietošana no tiesību normu viedokļa būtu pieļaujama, gandrīz mēneša laikā šāda speciālā līdzekļa pielietošana kopā ar personas pieķēdēšanu pie gultas, pienācīgi neizvērtējot personas veselības stāvokli un iespējamo apdraudējumu, nebūtu samērīga un pārkāptu Konvencijas 3. panta nosacījumus. Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā „Henafs pret Franciju" par Konvencijas 3. panta pārkāpumu atzina personas pieslēgšanu ar kāju dzelzi pie gultas tikai uz vienu nakti.

[4.10] Tiesa noraidīja pieteicēja argumentu, ka ciešanas radīja tas, ka kāju dzelzis atradies uz sašautās kājas pie brūces un pieteicējam bija apgrūtināta medicīniskās palīdzības sniegšana un ēšana, jo to neapstiprina medicīnas personāls.

Tiesa piekrita, ka tik ilgā laikā, nenoņemot roku un kāju dzelžus, var tikt apgrūtināta gulēšana, rasties sāpes rokās un kājās.

Tiesa atzina, ka dabisko vajadzību kārtošanai policistu klātbūtnē nav īpašas nozīmes, jo policijas darbinieki ievēroja ētikas normas un pieteicējam bija nozīmēts gultas režīms. Turklāt pieteicējs ārstēšanās beigās tika atķēdēts no gultas, viņš varēja apmeklēt vannas istabu. Tas attiecas arī uz mazgāšanos, jo ārsts liecināja, ka gultas režīma apstākļos dabiskās vajadzības ir kārtojamas „pīlē", persona nomazgājas bļodā tik daudz, cik tas ir iespējams gultā. Lietā esošais palātas novietošanas plāns un slimnīcas personāla liecības neapstiprina pieteicēja apgalvojumu, ka jebkurš varēja no koridora uz viņu skatīties, jo tālāk par palātas durvīm neviens netika ielaists un palāta atradās pašā koridora galā, līdz ar to ziņkārīgās personas palātai garām speciāli pastaigāties nevarēja.

[4.11] Tiesa, visaptveroši izvērtējot konkrēto gadījumu un tiesu praksi līdzīgās lietās, atzina, ka pieteicējam atlīdzinājums piešķirams 5000 latu (7114,36 *euro*), jo tas ir atbilstošs pieteicēja aizskarto tiesību nozīmīgumam, smagumam un aizskāruma ilgumam, tas sniegs gandarījumu pieteicējam, kā arī atturēs atbildētāju no līdzīgu aizskārumu izdarīšanas nākotnē.

[5] Valsts policija par pirmās instances tiesas spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību, norādot, ka tiesas spriedums ir nepamatots.

Apelācijas sūdzībā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[5.1] Likuma „Par policiju" 13. panta pirmā, otrā, trešā un ceturtā daļa un noteikumu Nr. 55 2., 12., 13., 14. un 19. punkts nenoteic konkrētas prasības un noteikumus personas apsardzības pasākumiem vispārējās veselības aprūpes iestādē un speciālo līdzekļu pielietošanas kārtību. Tas nozīmē, ka speciālo līdzekļu pielietošanas pamats un tiesiskums ir jāvērtē kopsakarā ar likuma „Par policiju" 13. panta pirmajā daļā paredzētajiem vispārīgajiem noteikumiem par policijas darbinieku pilnvarām un šā panta otrajā daļā noteikto, ka speciālo līdzekļu veidu un intensitāti nosaka konkrētās situācijas raksturs un personas individuālās iezīmes.

Katrā atsevišķā gadījumā ir jāizvērtē, vai, ņemot vērā aizturētās personas individuālās personības iezīmes, izdarīto darbību smagumu un kaitīgumu, sabiedrības interešu apdraudējumu, pastāv objektīvi apstākļi speciālo līdzekļu pielietošanai. Tāpat ir jāizvērtē šādu līdzekļu pielietošanas samērīgums.

[5.2] Pieteicējs tika aizturēts par nozieguma izdarīšanu organizētā grupā, kas saskaņā ar Krimināllikuma 7. pantu ir klasificējams kā sevišķi smags noziegums. 2011. gada 25. janvāra noziegums, par kura izdarīšanu pieteicējs tika turēts aizdomās un aizturēts, izraisīja rezonansi un plašai sabiedrības daļai ir zināms, ka organizētās grupas sastāvā bija Valsts policijas darbinieki (tostarp pieteicējs). Šo personu aizturēšanas gaitā tika ievainoti trīs no pieciem organizētās grupas dalībniekiem, kā arī tika ievainoti trīs aizturēšanā piedalījušies policijas darbinieki (viens no ievainojumiem mira). Ievainotie organizētās grupas dalībnieki tika nogādāti medicīnas iestādēs, viņus apsargāja un pret viņiem tika pielietoti dažādi speciālie līdzekļi, izvērtējot katru gadījumu individuāli.

[5.3] Pieņemot lēmumu pret pieteicēju pielietot roku un kāju dzelžus, tika ņemta vērā pieteicēja fiziskā sagatavotība, veselības stāvoklis, noziegums, par ko pieteicējs tika aizturēts, tas, ka šī speciālā līdzekļa pielietošana pieļauj zināmu kustības brīvību, kas netraucē personas individuālo vajadzību nodrošināšanu un kas ir atbilstošākais risinājums. Pieteicēja apsardzībai bija noteikti īpaši stingri pasākumi, jo pieteicējs atradās sabiedriskā ēkā (slimnīcā), kur nav speciāli aprīkotu telpu apcietināto personu turēšanai (durvis nav slēdzamas, logi atverami un bez restēm), slimnīcā katrā stāvā koridoriem ir divas izejas. Valsts policija nesaskata acīmredzamu nesamērību starp sabiedrības interešu aizsardzībai nepieciešamajiem pasākumiem un pret pieteicēju realizētiem tiesību ierobežojumiem.

[6] Pieteicējs rakstveida paskaidrojumā norādīja, ka tiesa taisīja spriedumu, objektīvi izvērtējot lietā esošos pierādījumus un ievērojot tiesu praksi.

Papildu paskaidrojumā pieteicējs norāda, ka 2013. gadā sniegtie policijas darbinieku paskaidrojumi ir detalizētāki, nekā 2012. gadā sniegtie paskaidrojumi.

Ar policijas darbinieku paskaidrojumiem ir pierādīts fakts, ka pret pieteicēju tika pieļauts būtisks cilvēktiesību pārkāpums, jo tie apstiprina to, ka pieteicējs bija saslēgts roku un kāju dzelžos visu laiku, policijas darbinieki ir atradušies palātā medicīnas manipulāciju laikā, kā arī laikā, kad pieteicējs kārtoja dabiskās vajadzības, durvis uz tualeti nav tikušas aizvērtas.

Nav saprotams, kāpēc 2012. gadā sniegtie paskaidrojumi nav pievienoti lietai tad, kad lietu izskatīja pirmās instances tiesa.

[7] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2015. gada 29. maija spriedumu pieteicēja pieteikums noraidīts. Ar Senāta 2017. gada 21. augusta spriedumu minētais apgabaltiesas spriedums atcelts un lieta nodota jaunai izskatīšanai.

Izskatot lietu saistībā ar Valsts policijas apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu, Administratīvā apgabaltiesa ar 2018. gada 20. februāra spriedumu daļēji apmierināja pieteikumu. Administratīvā apgabaltiesa atzina par prettiesisku Valsts policijas faktisko rīcību – roku un kāju dzelžu piemērošanu pieteicējam laikā no 2011. gada 27. janvāra līdz 2011. gada 23. februārim un uzlika pienākumu Latvijas Republikai atlīdzināt pieteicējam morālo kaitējumu 1000 *euro*.

Ar Senāta 2019. gada 18. janvāra spriedumu Administratīvās apgabaltiesas 2018. gada 20. februāra spriedums atcelts un lieta nodota jaunai izskatīšanai.

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 304. panta pirmo daļu apgabaltiesa lietu izskata rakstveida procesā.

## Motīvu daļa

[9] Pārbaudījusi lietas materiālus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka Valsts policijas apelācijas sūdzība ir pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[10] Pieteicējs, būdams persona, kurai ir piemērots drošības līdzeklis apcietinājums, laika posmā no 2011. gada 27. janvāra līdz 2011. gada 23. februārim saņēma medicīnas aprūpi /ārstniecības iestādes nosaukums/. Visu šo laiku pieteicējam tika piemērots speciālais līdzeklis roku un kāju dzelži, vienlaikus pieslēdzot pieteicēju pie gultas.

Senāts šajā lietā 2019. gada 18. janvāra spriedumā ir atzinis, ka roku un kāju dzelži paši par sevi nav sāpes izraisoši vai pazemojoši, to izmantošana ir pieļaujama, ja, individuāli izvērtējot konkrēto situāciju, tiek konstatēts, ka šādu līdzekļu lietošana ir nepieciešama drošības apdraudējuma novēršanai, un tas netiek darīts pazemojošā veidā un nenodara kaitējumu personas veselībai. Senāts norādīja, ka, atkārtoti izskatot lietu, apgabaltiesai ir pēc būtības jāizvērtē, vai roku un kāju dzelžu piemērošana konkrētajos apstākļos bija samērīga.

[11] Vispirms ir izvērtējams, vai pieteicējs ir radījis drošības riskus un speciālā drošības līdzekļa izvēle šajā situācijā ir bijusi pamatota.

Lietā nav strīda par to, ka pieteicējs 2011. gada 25. janvārī tika ievainots labajā un kreisajā kājā. Pirmā medicīniskā palīdzība pieteicējam tajā pašā dienā tika sniegta Jēkabpils slimnīcā, no kuras pieteicējs 2011. gada 27. janvārī tika nogādāts uz /ārstniecības iestādes nosaukums/.

Pamatojoties uz to, ka pieteicējs tika turēts aizdomās par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, pieteicējam tika piemērots drošības līdzeklis apcietinājums. Līdz ar to ir pašsaprotami, ka bija nepieciešams nodrošināt pieteicēja

uzturēšanos /ārstniecības iestādes nosaukums/ tā, lai izslēgtu jebkādu sabiedrības apdraudējumu. Turklāt konkrētajā gadījumā ir būtiski ņemt vērā to, par kāda nozieguma izdarīšanu uz pieteicēju krita aizdomas.

Nešaubīgi Valsts policijai bija zināmi pieteicēja aizturēšanas apstākļi. Turklāt informācija par bruņotu laupīšanu 2011. gada 25. janvāra rītā tajā pašā dienā bija plaši pieejama masu informācijas līdzekļos. Tā piemēram, 2011. gada 25. janvāra ziņu raidījuma „Panorāma" sižetā sabiedrībai tika sniegta plaša informācija par bruņotu laupīšanu Jēkabpilī, kā arī to, ka Speciālo uzdevumu bataljona „Alfa" darbinieki apšaudē ir nogalinājuši vienu policistu, bet ievainojuši divus (https://ltv.lsm.lv/lv/raksts/25.01.2011-uzbrukuma-spelju-zalei-policisti-noshauj-policistu.id8295/, aplūkots 14.06.2019.). Vienlaikus jāpiemin, ka aizdomas par policijas darbinieka nogalināšanu gūlās tieši uz pieteicēju. Par šo plašāks ieskats tika sniegts 2011. gada 30. janvāra raidījuma „De facto" sižetā, kurā tika pieminēts pieteicēja vārds un uzvārds, pastāstīts par to, ka pieteicējs dienē Speciālo uzdevumu bataljonā „Alfa", kā arī darīti zināmi fakti par nozieguma, par kuru pieteicējs tika turēts aizdomās, detaļām (apšaudē nogalinātais policijas darbinieks tika nogalināts ar trīs šāvieniem krūtīs un kontrolšāvienu galvā), kas raksturoja pieteicēja kā aizdomās turētās personas īpaši nežēlīgu rīcību (https://ltv.lsm.lv/lv/raksts/30.01.2011-de-facto-rekonstrue-jekabpils-notikumus.id11164/, aplūkots 14.06.2019.).

Līdz ar to gan Valsts policijai, gan arī plašākai sabiedrībai bija zināms, ka pieteicējs tiek turēts aizdomās par bruņotu laupīšanu spēļu zālē Jēkabpilī, kurā apšaudes laikā, aizturot pieteicēju un viņa līdzzinātājus, dzīvību zaudēja viens policijas darbinieks un vairāki tika ievainoti.

Tas nozīmē, ka Valsts policijas uzdevums bija rūpēties par to, lai pieteicējs laikā, kamēr tiek nodrošināta viņa medicīniskā aprūpe /ārstniecības iestādes nosaukums/, neapdraud sabiedrību, jo tieši tāds ir viens no pieteicējam piemērotā drošības līdzekļa mērķiem – nodrošināt sabiedrības drošību, izolējot no sabiedrības par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu aizdomās turēto personu.

[12] Vienlaikus, izvēloties veidu, kādā nodrošināt pieteicējam piemērotā drošības līdzekļa īstenošanu, ir jāņem vērā pieteicēja personība.

Lietā ir pieteicēja dienesta gaitas raksturojums, ko 2013. gada 5. oktobra ziņojumā ir sniedzis Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes Patruļpolicijas pārvaldes priekšnieks V. Juniks (*lietas 1. sējuma 229. un 230. lapa*). Ziņojumā ir norādīts, ka pieteicējs iekšlietu iestādēs ir dienējis no 1993. gada un 2011. gada 21. janvārī ir saņēmis virsleitnanta dienesta pakāpi. Tāpat pieteicējs no 2010. gada 23. decembra bija iecelts par Speciālo uzdevumu bataljona „Alfa" 1. rotas vada komandieri. Pieteicējs dienesta pienākumus ir pildījis pašaizliedzīgi, ir bijis teicams kolēģis, iemantojis autoritāti kā principiāls un korekts darbinieks, kurš vienmēr par sevi spēj radīt ļoti labu iespaidu. Pieteicējs ir aktīvi piedalījies sabiedriskās kārtības nodrošināšanā masu pasākumos un aktīvi piedalījies noziedzīgu nodarījumu atklāšanā, aizturējis bīstamus noziedzniekus, meklēšanā esošas personas, veicis psihiski nelīdzsvarotu personu savaldīšanu, kā arī aizturējis personas par administratīviem pārkāpumiem. Pieteicējs ir bijis labā fiziskā formā, teicami pārzināja dienesta ieročus un speclīdzekļus, bija labi sagatavots tuvcīņai, pārzināja atbruņošanas paņēmienus. Pieteicēja sagatavotības līmeni apstiprina arī Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes priekšnieka A. Bukēviča 2013. gada 5. novembra ziņojumā norādītie fakti (*lietas 1. sējuma 224.–226. lapa*).

Apgabaltiesa konstatē, ka pirmās instances tiesas sēdē pieteicējs tiesai stāstīja, ka viņam jau ir bijušas divas šautas brūces kājā, bet viņš šajā gadījumā pat nav noformējis darbnespējas lapu. Tāpat viņam ir bijuši smadzeņu satricinājumi, kontūzijas un arī tad viņš nav noformējis darbnespējas lapu. Pieteicējs paskaidroja, ka ir pieradis pie fiziskām sāpēm.

Ņemot vērā pieteicēja pašnovērtējumu, kā arī dienesta gaitas raksturojumu, vienlaikus pretstatot to noziegumam, par kuru pieteicējs tika turēts aizdomās, ir secināms, ka pieteicējs būtībā bija neprognozējams. Tas nozīmē, ka no pieteicēja varēja sagaidīt rīcību, kas ir pretēja viņa paša radītajam pozitīvajam tēlam par sevi. Līdz ar to apgabaltiesai nav šaubu, ka pieteicējs bija īpaši bīstams sabiedrībai un bija nepieciešams veikt pieteicēja apsardzību, nodrošinot visaugstāko drošības pakāpi. Vēl jo vairāk tāpēc, ka pieteicējs no policijas darbinieka, kas nevainojami pildīja dienesta pienākumus, kļuva par personu, kuru tur aizdomās par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, veicot laupīšanu un vēršot ieroci pret saviem kolēģiem.

Viss minētais kopumā liecina par to, ka pieteicējs potenciāli varēja būt gatavs izdarīt vēl kādu noziegumu. Tādējādi situācijā, kad pieteicējs saņēma medicīnisko palīdzību sabiedriskā vietā, kas nav īpaši pielāgota apcietināto personu turēšanai, nebija pietiekami tikai ar pieteicēja fizisku apsardzi, bet papildu tai bija pamats piemērot speciālos līdzekļus. Tas nozīmē, ka papildu speciālā līdzekļa (roku un kāju dzelžu uzlikšana un piesaiste ar tiem pie gultas) piemērošana konkrētajā gadījumā bija nepieciešama un attaisnojama ar sabiedrības interesēm būt pasargātai no iespējama drošības apdraudējuma.

[13] Senāts šajā lietā 2017. gada 21. augusta spriedumā norādīja, ka pat tad, ja pieteicējs rada drošības riskus, jāvērtē, vai, ņemot vērā pieteicēja ilgstošo atrašanos šajā ārstniecības iestādē, policija tomēr nevarēja ieviest arī citus saprātīgus drošības līdzekļus, kas nebūtu saistīti ar pieteicēja sasaistīšanu. Ja šāda iespēja pastāvēja, tad varētu būt apšaubāma nepieciešamība izmantot roku un kāju dzelžus visā strīdus periodā (sprieduma 10. punkts).

Savukārt 2019. gada 18. janvāra spriedumā Senāts norādīja, ka ņemot vērā, ka pieteicējs slimnīcā atradās gandrīz mēnesi, viņa veselības stāvoklis laika gaitā varēja ievērojami mainīties. Uzlabojoties veselības stāvoklim, var palielināties gan bēgšanas, gan uzbrukumu risks, līdz ar to var palielināties nepieciešamība piemērot speciālos līdzekļus un arī nepieciešamība piemērot ierobežojošākus speciālos līdzekļus (sprieduma 15. punkts).

Tātad Senāts šajā lietā ir uzsvēris nepieciešamību izvērtēt pieteicēja veselības stāvokli visā laika periodā, kamēr pieteicējs atradās /ārstniecības iestādes nosaukums/, lai noteiktu vai roku un kāju dzelžu pielietošana bija nepieciešama visu

laiku, kamēr pieteicējs atradās slimnīcā.

[14] Kā redzams no policijas darbinieku 2012. un 2013. gadā sniegtajiem paskaidrojumiem (*lietas 1. sējuma 125.–173. lapa, 189.–204. lapa un 3. sējuma 48.–97. lapa*), medicīnas personāla paskaidrojumiem (*lietas 3. sējuma 38.? 43. lapa*) un no pieteicēja ārstējošā ārsta liecībām pirmās instances tiesas sēdē, pieteicējs, atrodoties /ārstniecības iestādes nosaukums/, visu laiku ir bijis pie samaņas un patstāvīgi ir devies uz tualeti. Pieteicējs ir gulējis tikai dienā, kad viņu no Jēkabpils pārveda uz /ārstniecības iestādes nosaukums/, jo bija acīm redzami noguris (*policijas darbinieka* /pers. I/ *2012. gada 8. februāra paskaidrojums lietas 3. sējuma 48. lapā*). Lai arī pieteicējam tika nozīmēts gultas režīms, pieteicējs varēja patstāvīgi piecelties un pārvietoties pa palātu, neskatoties uz to, ka pieteicējam kreisajā kājā bija bojāts nervs un apgrūtinātas kreisās pēdas kustības. It īpaši apgabaltiesa ņem vērā to apstākli, ka pieteicējs /ārstniecības iestādes nosaukums/tika nogādāts nevis uzreiz pēc ievainojumu gūšanas, bet trešajā dienā pēc tam, kad pieteicējam tika sniegta pirmā medicīniskā palīdzība Jēkabpils slimnīcā. Tas nozīmē, ka pieteicējs jau bija atguvies no pirmā šoka.

Apgabaltiesai nerodas šaubas par to, ka pieteicējs pārvietojās ar grūtībām. Minēto apstiprina liecinieka E. Saulīša liecības, kurās viņš uzsvēra pieteicēja grūtības pārvietoties gūto ievainojumu dēļ. Vienlaikus E. Saulītis liecībās norādīja, ka pieteicējs patstāvīgi ir gājis uz tualeti. Tātad pieteicējs nebija bezpalīdzīgs. Tomēr, ņemot vērā pieteicēja izdarītā nodarījuma raksturu, īpašo sagatavotības līmeni, neprognozējamo uzvedību, kā arī paša teikto par viņa spējām paciest sāpes, apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējs radīja drošības risku jau no pirmās dienas, kopš tika ievietots /ārstniecības iestādes nosaukums/. Tas nozīmē, ka roku un kāju dzelžu pielietošana konkrētajā lietā bija pareizi izvēlēta jau no pirmās dienas, kopš pieteicējs tika ievietots /ārstniecības iestādes nosaukums/. Turklāt bija zināms, ka pieteicējs tajā uzturēsies ilgāku laiku un nebija iespējams saprātīgi paredzēt, kurā brīdī pieteicējam kļūs fiziski labāk un viņš varētu potenciāli apdraudēt sabiedrības drošību. Proti, neskatoties uz to, ka pieteicējs pēc pārvešanas uz /ārstniecības iestādes nosaukums/ bija noguris un gulēja, nevarēja prognozēt, kad pieteicējs pamodīsies un potenciāli radīs draudus sabiedrībai.

[15] No ārsta sniegtajām liecībām pirmās instances tiesas sēdē un /ārstniecības iestādes nosaukums/ 2012. gada 12. marta vēstules Nr. 163 (*lietas 3. sējuma 37. lapa*) ir secināms, ka pieteicēja veselības stāvoklis, atrodoties /ārstniecības iestādes nosaukums/, laika gaitā pakāpeniski uzlabojās. Pieteicējs ir varējis patstāvīgi apsēsties gultā un ēst, dabiskās vajadzības kārtojis „pīlē" un vēdera izeja vienmēr ir bijusi tualetē, uz kuru pārvietojies patstāvīgi. Ar medicīnas personāla palīdzību pieteicējs pie gultas ir apmazgājies un viņam ir mainīta veļa. Pieteicēja ievainojumu raksturs bija tāds, ka pieteicējs varēja staigāt, jo kauli bija neskarti. Pieteicēja pēda bija nekustīga nerva bojājuma dēļ, bet tas netraucēja pārvietoties uz tualeti. Tātad pieteicējs visu uzturēšanās laiku /ārstniecības iestādes nosaukums/ ir bijis pietiekami patstāvīgs, lai varētu ar augstu ticamības pakāpi uzskatīt, ka viņš varēja radīt potenciālu drošības risku sabiedrībai.

Kā redzams no /ārstniecības iestādes nosaukums/ 3. stāva plāna (*lietas 1. sējuma 122. lapa*), starp pieteicēja palātu un blakus palātu ir izvietots sanitārais mezgls (tualete un izlietne), kas bija viens uz divām palātām un uz to varēja nokļūt no pieteicēja palātas un blakus palātas. Tas nozīmē, ka arī tad, ja pieteicējam bija nodrošināta fiziskā apsardze, ar to varēja nebūt pietiekami, jo pieteicējam pastāvēja iespēja izkļūt no savas palātas ne tikai pa tās durvīm, bet arī caur sanitāro mezglu, caur kuru varēja nokļūt blakus palātā un izkļūt no tās gaitenī.

Tā kā pieteicējam, atrodoties /ārstniecības iestādes nosaukums/, ar laiku veselības stāvoklis uzlabojās, kā arī, ņemot vērā pieteicēja personības iezīmes un sagatavotības līmeni, drošības nolūkos varēja būt nepietiekami tikai ar fizisko apsardzi. Līdz ar to apgabaltiesa atzīst par pareizu un sabiedrības interesēm visatbilstošāko Valsts policijas rīcību, pielietojot speciālo drošības līdzekli roku un kāju dzelžus, ar kuriem pieteicējs tika piesaistīts pie gultas, visu laiku, kamēr pieteicējs uzturējās /ārstniecības iestādes nosaukums/.

[16] Izvērtējot veidu, kādā pieteicējam bija piemērots speciālais piespiedu līdzeklis, apgabaltiesa konstatē turpmāk minēto.

Lietā nav strīda par to, ka roku un kāju dzelži no pieteicēja labās rokas un labās kājas netika noņemti, izņemot atsevišķus gadījumus, kad bija nepieciešams veikt medicīniskas manipulācijas.

No lietas materiāliem neizriet, ka nepārtraukta roku un kāju dzelžu atrašanās uz pieteicēja labās rokas un labās kājas būtu kaitējusi pieteicēja veselībai. Nedz medicīnas personāls, nedz pieteicēja ārsts nav norādījuši uz to, ka roku un kāju dzelžu uzlikšanas vietā pieteicējam būtu izveidojušās brūces. Pieteicēja ārstējošais ārsts ir norādījis, ka roku un kāju dzelži netraucēja pieteicēja medicīnisko aprūpi un brūču dzīšanu. Tāpat no medicīnas personāla paskaidrojumiem izriet, ka pieteicējs varēja brīvi apsēsties gultā, paēst, rūpēties par personīgo higiēnu, mainīt veļu, apmeklēt labierīcības. Pieteicējam tika veiktas visas nepieciešamās medicīniskās manipulācijas.

Ievērojot to, ka pieteicējam bija noteikts gultas režīms, pieteicējam tas bija jāievēro. Līdz ar to papildu neērtība, kas ir saistīta ar pieteicēja pieslēgšanu pie gultas, nav atzīstama par būtisku pieteicēja kustību ierobežojumu, jo pieteicējam jebkurā gadījumā bija jāatrodas gultā tieši medicīnisku indikāciju dēļ, lai veicinātu brūču dzīšanu. To apstiprina ārsta sniegtās liecības pirmās instances tiesas sēdē.

Turklāt no policijas darbinieku, kuri nodrošināja pieteicēja apsardzību, paskaidrojumiem, kas sniegti 2012. gadā veiktās pārbaudes ietvaros (*lietas 3. sējuma 48.–97. lapa*), redzams, ka pieteicējam bija atļauts skatīties televizoru un lasīt avīzes, pie pieteicēja tika ielaistas personas, kurām bija atļauja apmeklēt pieteicēju, pieteicējs par uzturēšanās apstākļiem slimnīcā nav sūdzējies, kā arī nav izteicis pretenzijas par roku un kāju dzelžu pielietošanu un viņa piesaitēšanu pie gultas.

Apgabaltiesa piekrīt pieteicējam, ka roku un kāju dzelži varēja sagādāt zināmas neērtības, uz kurām ir norādījis

pieteicējs – nebija iespējams izstaipīties, kā arī nakts laikā no tiem palika nospiedumi. Apgabaltiesa minētās pieteicēja norādītās neērtības atzīst par nebūtiskām. Bez šaubām izstaipīties ir fizioloģiski patīkami, bet šādas kustības nav pieskaitāmas pie tādām, kas ir nepieciešamas dzīvības funkciju nodrošināšanai, kā piemēram miegs, ēdiens, dabisko vajadzību nokārtošana. Tāpat arī nospiedumi, kas veidojās pēc nakts miera, nerada paliekošas un veselībai kaitīgas sekas.

Jānorāda, ka pieteicējs nebija visu laiku piesaistīts pie gultas, jo viņam tika nodrošināta iespēja apmeklēt tualeti, kā arī pieteicējs tika nogādāts uz nepieciešamajiem izmeklējumiem. Lai arī pieteicējam bija jāgaida uz tualetes apmeklējumu sākuma posmā līdz pat 30 minūtēm, bet beigu posmā 10 līdz 15 minūtes, apgabaltiesa šādu gaidīšanas laiku atzīst par samērīgu. Pieaudzis cilvēks ir spējīgs šādu laika intervālu paciest dabisko vajadzību nokārtošanu. Turklāt pieteicējs nav norādījis uz to, ka viņam būtu bijuši nepatīkami atgadījumi tā iemesla dēļ, ka atslēga no roku un kāju dzelžiem būtu atvesta novēloti.

Apgabaltiesa konstatē, ka policijas darbinieks /pers. O/ 2012. gada 8. februāra paskaidrojumā norādījis, ka viņa dežūras laikā 2011. gada 5. februārī, 6. februārī, 9. februārī, 10. februārī, 13. februārī un 18. februārī pieteicēja roka nebija saslēgta ar roku dzelžiem (*lietas 3. sējuma 66. lapa*). Policijas darbinieks /pers. P/ 2012. gada 9. februāra paskaidrojumā norādījis, ka viņa dežūras laikā 2011. gada 14. februārī un 18. februārī pieteicēja roka nebija saslēgta ar roku dzelžiem (*lietas 3. sējuma 78. lapa*). To, ka pieteicēja roka 2011. gada 18. februārī nebija saslēgta ar roku dzelžiem paskaidrojumā apstiprina arī policijas darbinieks /pers. R/ 2012. gada 8. februāra paskaidrojumā (*lietas 3. sējuma 84. lapa*). Arī policijas darbinieka /pers. S/ 2012. gada 9. februāra paskaidrojumā ir norādīts, ka 2011. gada 18. februārī un 21. februārī pieteicējam nebija uzlikti roku dzelži (*lietas 3. sējuma 86. lapa*). Policijas darbinieks /pers. T/ 2012. gada 13. februāra paskaidrojumā norādījis, ka 2011. gada 21. un 22. februārī pieteicējs bija pieslēgts pie gultas ar roku dzelžiem, bet ēšanas reizēs un medicīnisko procedūru laikā pieteicējam roku dzelži tika noņemti (*lietas 3. sējuma 87. lapa*).

Novērtējot minētos paskaidrojumus, ir redzams, ka pieteicējs, lai arī bija piesaistīts ar speciālajiem līdzekļiem pie gultas, atsevišķās dienās februārī varēja baudīt lielāku roku kustību brīvību. Lai arī šāda kustību brīvība netika nodrošināta visu laiku, ir redzams, ka Valsts policija ir samērīgi ierobežojusi pieteicēja tiesības, sniedzot iespēju atsevišķās dienās atbrīvot pieteicēja labo roku.

Pieteicējs ir norādījis, ka viņam nedeva iespēju nomazgāties. Apgabaltiesa piekrīt pieteicējam, ka viņam netika dota iespēja nomazgāties dušā, bet tam par iemeslu bija medicīniskas indikācijas, lai nodrošinātu brūču dzīšanu. Minētais ir norādīts /ārstniecības iestādes nosaukums/ 2012. gada 12. marta vēstulē Nr. 163 (*lietas 3. sējuma 37. lapa*). Turklāt pieteicējam katru rītu tika veiktas higiēnas procedūras, ko apstiprina medicīnas personāla /pers. U/ paskaidrojums (*lietas 3. sējuma 39. lapa*). Līdz ar to pieteicējam pienācīgā kārtā tika nodrošināta iespēja rūpēties par ķermeņa higiēnu.

Vienlaikus apgabaltiesa konstatē, ka nedz medicīnas darbinieku paskaidrojumos, nedz policijas darbinieku paskaidrojumos, nedz liecinieku liecībās nav norādīts uz to, ka pieteicējs būtu sūdzējies par neērtībām, ko viņam radīja roku un kāju dzelžu pielietošana un piesaiste ar tiem pie gultas. Pirmo reizi pieteicējs iebildumus par roku un kāju dzelžu pielietošanu un viņa piesaistīšanu pie gultas izteica 2012. gada 23. janvāra sūdzībā Valsts policijas priekšniekam un 2012. gada 23. janvāra iesniegumā tiesībsargam. Tātad faktiski gadu pēc notikumiem /ārstniecības iestādes nosaukums/ pieteicējs neizteica nekādus iebildumus. Minētais liecina par to, ka pieteicējs neizjuta spēcīgus pārdzīvojumus un nepanesamas ciešanas tieši speciālo līdzekļu pielietošanas dēļ.

Apkopojot iepriekš norādīto, apgabaltiesa atzīst, ka speciālie līdzekļi roku un kāju dzelži, piesaistot ar tiem pieteicēju pie gultas, nav radījuši būtisku pieteicēja cilvēktiesību ierobežojumu, jo tie tika pielietoti, nekaitējot viņa medicīnas aprūpei un atveseļošanas procesam.

[17] Pieteicējs ir izteicis iebildumus par to, ka policijas darbinieki, kas nodrošināja pieteicēja apsardzi, ir bijuši klāt medicīnisko manipulāciju, pieteicēja personīgās higiēnas un tualetes apmeklējuma laikā. Pieteicējs uzskata, ka tādā veidā ir pārkāptas viņa tiesības uz privātumu.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka arī ieslodzītajiem ir tiesības uz konfidencialitāti ārstniecības procesā, kas ir tiesību uz privāto dzīvi sastāvdaļa. Taču šīs tiesības var ierobežot, ja ierobežojums ir noteikts ar likumu, tas ir nepieciešams, lai aizsargātu sabiedrības drošību un citu personu tiesības. Turklāt ierobežojumam ir jābūt samērīgam, proti, tas ir pieļaujams, ja, individuāli un vispusīgi izvērtējot konkrēto situāciju, tiek konstatēts, ka šādu līdzekļu lietošana ir patiešām nepieciešama drošības apdraudējuma novēršanai. Veicot individuālo izvērtējumu, ir jāņem vērā gan tas, par kāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu persona ir notiesāta vai tiek turēta aizdomās, gan arī noziedzīgas uzvedības vēsture vispār. Tāpat ir jāņem vērā personas raksturojums, ieskaitot to, kāda ir bijusi šīs personas uzvedība ieslodzījuma laikā. Būtisks faktors ir arī personas veselības stāvoklis, kas noteiktos gadījumos var būt pamats secinājumam, ka konkrētais speciālais līdzeklis nebija nepieciešams vai tā lietošana pat varēja radīt kaitējumu personas veselībai (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2018. gada 13. novembra sprieduma lietā „A.T. v. Estonia", iesnieguma Nr. 23183/15, 62.?65.punkts*).

Senāts šajā lietā ir norādījis, ka, atkāroti izskatot lietu, apgabaltiesai ir jākonstatē gan tiesiskais pamats Valsts policijas amatpersonu klātbūtnei medicīnisko manipulāciju laikā, gan šāda ierobežojuma leģitīmais mērķis, gan arī jāizvērtē ierobežojuma samērīgums.

[18] Likuma „Par policiju" 12. panta pirmās daļas 7. punkts noteic, ka policijas darbiniekam, pildot viņam uzliktos pienākumus atbilstoši dienesta kompetencei, ir tiesības likumā noteiktajā kārtībā aizturēt un turēt apsardzībā personas, kuras tiek turētas aizdomās par noziedzīgu nodarījumu vai administratīvo pārkāpumu izdarīšanu.

Nav strīda par to, ka pieteicējam bija piemērots drošības līdzeklis apcietinājums. Vispārīgi saskaņā ar Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 4. panta pirmo daļu apcietinājumu izpilda izmeklēšanas cietumā vai citā brīvības atņemšanas

iestādē izveidotā izmeklēšanas cietuma nodaļā. Likuma 22. panta trešā daļa noteic, ja apcietinātajam nepieciešama neatliekama medicīniskā palīdzība, kuru izmeklēšanas cietuma ārstniecības iestādē nav iespējams sniegt, šādu palīdzību viņam sniedz citā ārstniecības iestādē, un cietuma priekšnieks nodrošina apcietinātā apsardzi.

Ministru kabineta 2007. gada 20. marta noteikumu Nr. 199 „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi izmeklēšanas cietumos un brīvības atņemšanas iestādēs" (tiesību norma, kas bija spēkā pārsūdzētās faktiskās rīcības laikā) 14. punkts noteica, ja cietumā nav iespējams sniegt neatliekamo medicīnisko palīdzību, ieslodzīto, nodrošinot apsardzi, var nosūtīt uz ārstniecības iestādi, kas atrodas ārpus ieslodzījuma vietas.

Tādējādi tiesiskais ietvars paredzēja apcietinātai personai iespēju saņemt medicīnisko palīdzību ārpus ieslodzījuma vietas, kā arī policijas amatpersonām noteica pienākumu veikt apcietinātās personas apsardzību.

[19] Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 271. panta pirmo daļu apcietinājums ir personas brīvības atņemšana, ko ar izmeklēšanas tiesneša lēmumu vai tiesas nolēmumu likumā paredzētos gadījumos var piemērot aizdomās turētajam vai apsūdzētajam pirms galīgā nolēmuma spēkā stāšanās konkrētajā kriminālprocesā, ja apcietināšanai ir pamats. Panta otrā daļa noteic, ka apcietinājuma piemērošana ir pamats personas tiesību ierobežošanai un ļauj turēt personu izmeklēšanas cietumā vai speciāli aprīkotās policijas telpās.

Tātad, ievērojot apcietinājuma būtību, valsts policijai tādā situācijā, kāda tā bija izskatāmajā lietā, bija jānodrošina pieteicēja izolācija no sabiedrības tieši tādā pašā apmērā, kā tas būtu bijis, ja pieteicējs atrastos ieslodzījuma vietā.

Vienlaikus ir jāpatur prātā, ka pieteicēja medicīniskā aprūpe tika nodrošināta ārpus ieslodzījuma vietas, sabiedriskā ēkā, kur diendienā uzturas daudz cilvēku – medicīnas personāls, pacienti, pacientu apmeklētāji u.c. Līdz ar to pieteicēja fiziska apsardzība izrietēja no faktiskajiem apstākļiem, kādos atradās pieteicējs un tiesību normām, kas noteica apcietinājuma būtību un policijas kompetenci to veikt.

[20] No policijas darbinieku, kuri nodrošināja pieteicēja apsardzību, paskaidrojumiem, kas sniegti 2012. gadā veiktās pārbaudes ietvaros (*lietas 3. sējuma 48.–97. lapa*), apgabaltiesa konstatē, ka medicīniskas manipulācijas tika veiktas policijas darbinieku klātbūtnē. Minēto apstiprina ārsta sniegtās liecības, ka atsevišķos gadījumos medicīnisko manipulāciju laikā policijas darbinieki izgāja laukā, bet tas nenotika vienmēr, kā arī policijas darbinieku paskaidrojumi, kuros norādīts, ka pieteicējam medicīniskās manipulācijas ir veiktas palātā, kur pieteicējs visu laiku ir atradies policijas darbinieku redzeslokā.

Tāpat no lietā esošajiem policijas darbinieku paskaidrojumiem izriet, ka pieteicējs personīgo higiēnu un tualetes apmeklējumu veica policijas amatpersonu klātbūtnē.

Izvērtējot policijas darbinieku klāt esību pieteicējam veikto medicīnisko manipulāciju laikā, apgabaltiesa atzīst, ka konkrētajā gadījumā policijas darbinieku klātbūtne ir pamatota. Apgabaltiesa jau iepriekš vērtēja pieteicēja personību, nozieguma, par kura izdarīšanu pieteicējs tika turēts aizdomās, būtību, kā arī potenciālos draudus, ko pieteicējs varēja radīt sabiedrībai. Tā kā pieteicējs bija neprognozējams, īpaši sagatavots, izturīgs pret sāpēm, kā arī spēja pārvietoties, potenciāli radot augstu risku sabiedrības drošībai, apgabaltiesa atzīst, ka konkrētajā gadījumā policijas darbinieku klātbūtne pieteicējam veikto medicīnisko manipulāciju un personīgās higiēnas laikā bija pamatota un nepieciešama.

Tāpat arī policijas darbinieku rīcība, neļaujot aizvērt tualetes durvis, kad pieteicējs devās kārtot dabiskās vajadzības, bija tiesiska un pamatota, jo sanitārajā mezglā bija durvis uz otru palātu, pa kurām pieteicējs potenciāli varēja izdarīt bēgšanas mēģinājumu.

Vienlaikus apgabaltiesa norāda, ka pieteicēja apsardzību nodrošināja tikai vīrieši. Turklāt pieteicējs nav sūdzējies par to, ka pieteicēja apsardzībā iesaistītie policijas darbinieki ar savu rīcību apzināti būtu izrādījuši necieņu pieteicējam vai izteikuši aizskarošas piezīmes par pieteicēju.

Līdz ar to apgabaltiesa atzīst, ka policijas darbinieku klātbūtne medicīnisko manipulāciju, personīgās higiēnas un dabisko vajadzību kārtošanas laikā bija ar leģitīmu mērķi nosargāt sabiedrisko kārtību, nepieļaut sabiedrības veselības un dzīvības apdraudējumu. Ievērojot to, ka sabiedrības ieguvums konkrētajā gadījumā ir lielāks nekā pieteicēja cilvēktiesību uz privātumu ierobežojums, apgabaltiesa šādu policijas rīcību atzīst par samērīgu.

[21] Pieteicējs norāda, ka 2013. gadā sniegtie policijas darbinieku paskaidrojumi ir detalizētāki, nekā 2012. gadā sniegtie paskaidrojumi. Pieteicējam nav saprotams, kāpēc 2012. gadā sniegtie paskaidrojumi nav pievienoti lietai tad, kad lietu izskatīja pirmās instances tiesa.

Apgabaltiesa piekrīt šim pieteicēja argumentam. Vienlaikus tas ir izskaidrojams ar to, ka 2013. gada paskaidrojumi ir sniegti, atbildot uz pirmās instances tiesas uzdotajiem jautājumiem. Savukārt 2012. gadā sniegtie paskaidrojumi ir rakstīti pēc tam, kad pieteicējs ir iesniedzis sūdzību par uzturēšanās apstākļiem /ārstniecības iestādes nosaukums/.

Apgabaltiesa paskaidro, ka 2012. gadā sniegtos policijas darbinieku paskaidrojumus pirmās instances tiesa neizprasīja, lai gan Valsts policijas pārstāvji pirmās instances tiesas sēdē norādīja uz iespēju tos iesniegt. Minētos paskaidrojumus Valsts policija iesniedza pēc Administratīvās apgabaltiesas pieprasījuma, un tie tika pievienoti lietai.

[22] Rezumējot iepriekš norādīto, apgabaltiesa atzīst, ka pārsūdzētā Valsts policijas faktiskā rīcība ir bijusi tiesiska. Līdz ar to pieteicēja pieteikums par morālā kaitējuma atlīdzinājumu nav pamatots un ir noraidāms.

Pirmās instances tiesas spriedumā izdarītie secinājumi ir kļūdaini, tāpēc pirmās instances tiesas sprieduma rezultāts, atzīstot, ka Valsts policijas faktiskā rīcība ir bijusi prettiesiska, un pieteicējam ir atlīdzināms morālais kaitējums, nav pareizs.

[23] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126. panta ceturto daļu, ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas ar tiesas lēmumu bijis pilnīgi vai daļēji atbrīvots, pieteikuma noraidīšanas gadījumā pieteicējam ir pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu pilnā apmērā triju mēnešu laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā. Šādos gadījumos tiesa pieteicēja pienākumu samaksāt valsts nodevu attiecīgajā apmērā norāda sprieduma rezolutīvajā daļā. Ja pieteicējs triju mēnešu laikā neiesniedz tiesai valsts nodevas apmaksu apliecinošu dokumentu, tiesa sprieduma norakstu nosūta tiesu izpildītājam izpildei.

Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ar 2012. gada 16. maija lēmumu daļēji atbrīvoja pieteicēju no valsts nodevas samaksas, samazinot likumā noteikto nodevas apmēru 20 lati (28,46 *euro*) līdz 5 latiem (7,11 *euro*).

Līdz ar to pieteicējam uzliekams pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu 21,35 *euro*.

**Rezolutīvā daļa**

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126. panta ceturto daļu, 307. un 309. pantu, Administratīvā apgabaltiesa

**nosprieda:**

Noraidīt /pers. C/ pieteikumu par Valsts policijas faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un morālā kaitējuma atlīdzināšanu.

Uzlikt pienākumu /pers. C/ triju mēnešu laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā atmaksāt valstij valsts nodevu 21,35 *euro*.

Spriedumu var pārsūdzēt Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamentā mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

K. Kalvāne

Tiesnese referente

I. Amona

Tiesneses

V. Zommere